

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนพฤติกรรมตัวละครผู้หญิงในการ์ตูนดิสนีย์ พิกซาร์และ นิทานพื้นบ้านไทย : กรณีศึกษา Brave และ แก้วหน้าม้า

Analyzing the Portrayal of Female Characters in Disney Pixar Films and Thai Folktales : The Case Study of Brave and Kaew Na Ma

¹พรทิพย์ แก้วจันทิก, ²ลินลดา สมประโคน, ³ซินยี หลี, ⁴ยะ สุ, ⁵ทอง หงษ์ฮ่าว และ
⁶ศุภิสรา เทียนสว่างชัย

¹Pornthip Kaewjuntuk, ²Linlada Somprakhon, ³Xinyi Li, ⁴Ya Su ⁵Nong Yonghao and
⁶Supisara Thiensawangchai

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Faculty of Liberals North Bangkok University, Thailand.

E-mail: ¹pornthip.kaew@northbkk.ac.th, ²linlada.somp@northbkk.ac.th, ³xinyi.li@northbkk.ac.th,
⁴ya.su@northbkk.ac.th, ⁵yonghao.nong@northbkk.ac.th, ⁶supisara.th@northbkk.ac.th

Received September 28, 2024; Revised November 26, 2024; Accepted December 3, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครที่มีแตกต่างกันในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม โดยเลือกศึกษาผ่านพฤติกรรมผู้หญิงในการ์ตูนดิสนีย์พิกซาร์ (Disney Pixar) เรื่อง Brave และนิทานพื้นบ้านไทย เรื่อง แก้วหน้าม้า พฤติกรรมของตัวละครผู้หญิงที่สะท้อนผ่านการกระทำของตัวละครผู้หญิง ที่เผยแพร่ ในเว็บไซต์ Disney+ Hotstar และ www.youtube.com โดยถอดข้อความออกมาในรูปแบบวีดิทัศน์ภาษา

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าภาพสะท้อนพฤติกรรมตัวละครผู้หญิง แบ่งได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ ผู้หญิงมีความแข็งแกร่งและหาญกล้าตั้งชายชาติทร พุติกรรมที่ไม่เป็นไปตามอุดมคติของคนในสังคม และพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยผู้เป็นผู้อุปถัมภ์ ดังนี้ ตัวละครต้องการหลุดจากกรอบความเป็นกุลสตรี อย่างเช่น ตัวละครเจ้าหญิงเมอร์ธา มีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าพูดในสิ่งที่ตนเองต้องการได้ และมีพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับขนบธรรมเนียมเดิมที่สังคมคนรุ่นเก่ากำหนด ในขณะที่ตัวละครแก้วหน้าม้ายังเป็นตัวละครผู้หญิงที่ถูกกดทับอยู่ในกรอบแนวคิดแบบยุคเดิมอยู่ แสดงให้เห็นถึงสภาพทางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างฝั่งยุโรปและเอเชียที่ถ่ายทอดผ่านสื่อสมัยใหม่

คำสำคัญ: ภาพสะท้อน; พฤติกรรม; ตัวละครผู้หญิง; Brave; แก้วหน้าม้า

Abstract

This article aims to analyze the behavior of characters that are different in each society and culture. The study was conducted through the behavior of women in Disney Pixar's Brave cartoon and the Thai folktale Kaew Na Ma. The behavior of female characters is reflected through

the actions of female characters that are published on the Disney+ Hotstar and www.youtube.com websites by transcribing the text into verbal language. The results of the analysis show that the reflection of female character behavior can be divided into 3 characteristics: women are strong and brave like men, behavior that does not conform to the ideals of people in society, and behavior that is determined by the parents. As follows: The characters want to break out of the framework of being a noble woman, such as the character of Princess Merida, who is brave, dares to think, dares to speak what she wants, and has behavior that is contrary to the old traditions set by the older generation. Meanwhile, the character Kaew Na Ma is still a female character who is suppressed in the old-fashioned framework, showing the different social conditions between Europe and Asia that are conveyed through modern media.

Keywords: Reflection; Behavior; Woman Character; Brave; A Horse-Faced Woman

บทนำ

ในยุคปัจจุบันสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อสังคมในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทั้งอิทธิพลทางการโฆษณา อิทธิพลทางการใช้ภาษา หรือการปลูกฝังแนวคิดหรือวาทกรรมบางอย่างให้แก่ผู้เสพสื่อ รวมถึงยังมีการใช้สื่อเป็นตัวกลางในการสะท้อนแนวความคิดทางการเมือง หรือแนวคิดทางสังคม เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดของกลุ่มคนในสังคมร่วมสมัย

ไม่ว่าจะยุคสมัยไหน การปลูกฝังแนวความคิดหรือการประกอบสร้างวาทกรรมให้แก่ผู้คนในสังคมยังคงเป็นสิ่งที่ทรงพลัง และมีอำนาจอยู่เสมอ เราจึงมักได้ยินคำพูดที่ว่า วรรณกรรมเป็นทั้งกระจกสะท้อนสังคม และเครื่องมือในการสะท้อนความรู้สึกนึกคิด และถูกใช้เป็นตัวกลางในการสื่อสารหรือขับเคลื่อนทางสังคมมาหลายยุคหลายสมัย แต่การนำเสนอในรูปแบบซ้ำเดิมก็อาจทำให้ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้ทั่วถึงมากนัก ด้วยยุคสมัยและพฤติกรรมการรับสารของผู้คนที่เปลี่ยนไป วรรณกรรมบางเรื่องจึงถูกนำเสนอผ่านสื่อร่วมสมัยเพื่อบอกเล่า ถึงเรื่องราวของกลุ่มคน หรือสะท้อนแนวคิดของผู้คนในสังคมร่วมสมัย เนื้อหาของสื่อในยุคนี้จึงมีความหลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะการเรียกร่องสิทธิสตรีที่เป็นกระแสมาอย่างต่อเนื่อง สื่อในสังคมร่วมสมัยจึงมีการให้พื้นที่หรือบทบาทต่อผู้หญิงหรือตัวละครหญิงเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ในยุคสมัยก่อน ภาพสะท้อนของผู้หญิงส่วนใหญ่ถูกสร้างขึ้นผ่านการบอกเล่าของผู้ชาย บนพื้นฐานของสังคมชายเป็นใหญ่ เช่นคำกล่าวที่ว่า “เกิดเป็นหญิงแท้จริงแสนลำบาก” จาก *สุภาษิตสอนหญิง* ของ สุนทรภู่ที่เราได้ยืมกันจนคุ้นหูนี้ เป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนถึงสถานะและบทบาทของผู้หญิงที่ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจหรือเงื่อนไขบางอย่างของสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่ในสังคมหรือวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่ในสังคมส่วนต่างๆ ของโลก เช่น ในสังคมตะวันตก แนวคิดในเรื่องของความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิงเป็นตัวนำมาซึ่งการเกิดความเหลื่อมล้ำทางเพศและการเหยียดหรือเกลียดชังผู้หญิง (misogyny) ดังเช่น การแสดงความคิดเห็นของนักปรัชญาชาวตะวันตกหลายคนที่มีมองว่า ผู้หญิงนั้นมีความแตกต่างจากผู้ชายไม่เพียงแต่ในเรื่องของลักษณะทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงธาตุแท้ในความเป็นหญิง-ชายที่ทำให้ความเป็นชายอยู่เหนือความเป็นหญิง

ความเหลื่อมล้ำทางเพศที่มองผู้หญิงด้อยกว่าผู้ชาย เป็นแนวความคิดที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยโบราณ นักปรัชญาอย่างเพลโต มองว่า พื้นที่ของของผู้หญิงคือพื้นที่ในครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการให้คำจำกัดความของผู้หญิงว่าเป็นพวกที่ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล หรือการเป็นเพศที่อ่อนแอ เกิดมาเพื่อเป็นฝ่ายรองรับแม้แต่การกระทำอธรรมของผู้ชาย มีการจำกัดบทบาทของผู้หญิงว่าต้องเป็นฝ่ายปรนนิบัติรับใช้ เป็นผู้คอยดูแล

บ้านเรือน และผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่มีความอ่อนน้อมต่อผู้ชาย ไม่มีปากเสียง ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ได้มีอิทธิพลต่อระบบความคิดของผู้คนเป็นอย่างมากทั้งในทางการเมืองและในทางวัฒนธรรมของหลายๆ ประเทศ บทบาทและสิทธิอันชอบธรรมของผู้หญิงจึงถูกบดบังอยู่ภายใต้แนวความคิดเก่าๆ และเกิดความเหลื่อมล้ำทางอำนาจที่ผู้หญิงต้องถูกทำให้ด้อยกว่าทั้งในทางสังคมและในการใช้ชีวิตส่วนตัว แนวความคิดเหล่านี้ นำมาซึ่งการประกอบสร้างบทบาทของความเป็นหญิงที่ถูกผลิตซ้ำ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้หญิงให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง

แต่เมื่อเข้าสู่ยุคแห่งสังคมร่วมสมัย ปัญหาทางด้านสิทธิมนุษยชนได้รับการพูดถึงและถูกแก้ไข ให้เป็นไปในทิศทางที่มีแนวโน้มดีขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องของสิทธิสตรีและความเหลื่อมล้ำของผู้หญิง ที่มีการเรียกร้องเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับความเป็นหญิงอันนำไปสู่การเปิดกว้างให้ผู้หญิงมีสิทธิอันชอบธรรมในด้านต่าง ๆ ทำให้บทบาทและความสามารถของผู้หญิงกลายเป็นที่สนใจของสังคมมากขึ้น ซึ่งแนวคิดการตระหนักถึงบทบาทของผู้หญิงนี้ได้ส่งผลไปยังแรงบันดาลใจของการผลิตสื่อร่วมสมัยที่เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับบทบาทของตัวละครหญิง และสร้างตัวละครหญิงมากขึ้น เพื่อปลูกฝังแนวคิดของการให้คุณค่า และการให้อิสระต่อเพศหญิงอย่างเท่าเทียม

การผลิตสื่อในปัจจุบันได้มีการหยิบยกงานวรรณกรรมที่มีตัวเอกเป็นผู้หญิงมาสร้างสรรค์และบอกเล่าผ่านรูปแบบการนำเสนอในลักษณะของสื่อใหม่ ในขณะเดียวกันก็มีการผลิตผลงานที่มีเนื้อหลักหรือมีจุดศูนย์กลางของเรื่องเป็นตัวละครหญิง เพื่อตอบสนองแนวคิดหรือวาทกรรมของคนในสังคมปัจจุบันผ่านการสร้างตัวละครหญิงในหลากหลายรูปแบบ สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของผู้หญิงในอดีตจนถึงปัจจุบัน และความคาดหวังที่จะประกอบสร้างแนวคิดของผู้หญิงในยุคใหม่ผ่านพฤติกรรมและการกระทำของตัวละครหญิง ผ่านเรื่องเล่าและรูปแบบการนำเสนอของสื่อใหม่ที่นำเสนอ และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น สื่อเหล่านี้ก็สามารถสื่อแนวคิดไปยังเด็กสมัยใหม่ได้อย่างรวดเร็วและง่ายดายกว่าอดีต อาทิ แอนิเมชัน (animation) ภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ ละคร ซีรีส์ (series) สื่อสังคมออนไลน์ ช่องทางในการผลิตและการถ่ายทอดสื่อเหล่านี้จึงมีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับทุกสถานภาพของสังคมในปัจจุบันรวมทั้งสอดแทรกวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม รวมถึงกฎระเบียบในสังคมที่สะท้อนสถานภาพของผู้หญิงในสังคมยุคนี้ให้ได้

โดยในปัจจุบันพฤติกรรมผู้หญิงไทยถูกกำหนดโดยความคาดหวังของสังคม โดยตั้งอยู่บนวาทกรรมของการเป็นผู้หญิงที่ดี ต้องปฏิบัติตามกรอบของสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้หญิง เช่น ผู้หญิงต้องเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้น ผู้หญิงสวยต้องไม่อ้วน ความสวยคือความขาว ความผอม ผู้หญิงต้องทำงานบ้าน ผู้หญิงต้องเรียบร้อย ผู้หญิงต้องพูดไพเราะ สุภาพ ผู้หญิงต้องอ่อนหวาน ผู้หญิงต้องอ่อนแอ เป็นต้น (กมลทิพย์ จึงเลิศศิริ, 2558) พฤติกรรมของผู้หญิงต่างถูกคาดหวังจากสังคมและสามารถเห็นได้จากหลากหลายรูปแบบ เช่น การอบรมสั่งสอนโดยผู้ปกครอง หรือการจัดระเบียบทางสังคมโดยต้องการให้ผู้หญิงเป็นไปตามอุดมคติ และสามารถเห็นได้ชัดจากสภาวะจิตสอนหญิง ที่อยู่คู่กับคนไทยและจัดระเบียบความเป็นหญิงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น สภาวะจิตสอนหญิงของสุนทรภู่ ที่กล่าวว่าผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศักดิ์ บำรุงรักษากายไว้ให้เป็นผล สงวนงามตามระบอบให้ชอบกล จึงจะพ้นภัยพาลการนิทา จากสภาวะจิตบทนี้จะเห็นได้ชัดว่า คนผู้ใดที่เกิดมาเป็นผู้หญิง ก็จะต้องรักษา บำรุงรักษากายให้สวยงามสมความเป็นหญิง จะได้ไม่ถูกใครพูดถึงที่ไม่ดีไม่งาม ดังนั้นผู้หญิงในอุดมคติที่น่าปรารถนาให้เป็นแบบอย่างและมาตรฐาน เป็นภาพที่เกิดการผลิตซ้ำจนภาพนั้นฝังลึกเข้าไปในจิตใจ และสะท้อนออกเป็นพฤติกรรม (สุพัชริณทร์ นาคคงคำ, 2564)

ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศแถบทวีปยุโรปที่ในแต่ละประเทศก็มีความอิสระหรือระเบียบกฎเกณฑ์ที่ต่างกันในแต่ละเรื่อง อาทิ เรื่องการเลี้ยงดู จากคนในครอบครัว ดังที่อ้างอิงของ Adam Bradshaw (2565) ยูทูปเบอร์ชาวสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า “เมื่อพ่อแม่เลี้ยงดู ก็จะมีความรู้สึกว่าขอบคุณหรือซึ่งใจ แต่ไม่ได้รู้สึกดีดหนี้บุญคุณ ไม่ต้องรู้สึกว่าจะทำอะไรตอบแทน ซึ่งมันไม่ได้แปลว่าเราจะไม่ดูแลเขาแต่เวลาพ่อแม่แก่มาเราก็จะช่วยเหลือ แต่เราไม่ได้ปลูกฝังมาว่าเมื่อพ่อแม่แก่ เราจะต้องเลี้ยงดูตลอดเวลา แต่เลือกที่จะพาพ่อแม่ไป ที่

บ้านพักคนชรา ซึ่งความคิดทั้งสองฝ่ายทั้งของพ่อกับแม่ก็รู้สึกว่าได้อยู่กับคนที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งมันเป็นสิ่งที่ดี” และสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางด้านการเลี้ยงดู การขัดเกลาทางสังคม และความกดดันที่มาจากคนในสังคม อันส่งผลพฤติกรรมของผู้หญิงแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม หรือตัวกำหนดทางสังคม ภาพสะท้อนพฤติกรรมของตัวละครหญิงที่ถูกผลิตขึ้นภายใต้บริบททางสังคมที่แตกต่าง ก็อาจนำมาซึ่งทั้งความเหมือนและความแตกต่างในเชิงพฤติกรรมที่สามารถบ่งบอกถึงสถานะภาพทางสังคม

ปรากฏการณ์หรือความเคลื่อนไหวทางสังคมในลักษณะนี้ ได้นำมาซึ่งการหยิบยกเอาพฤติกรรมของผู้หญิงเข้ามาใส่ในตัวละครที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองแนวคิดสิทธิสตรี ซึ่งอาจจะมีทั้งการสนับสนุน การวิพากษ์ หรือการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางดีขึ้น โดยนำเสนอผ่านสื่อร่วมสมัย อาจกล่าวว่สื่อเหล่านี้เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดความรู้ และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีของการดำเนินชีวิตในสังคมต่าง ๆ และปรากฏการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคสมัย

โดยที่เห็นได้ชัดเจคือ ในเนื้อเรื่องของการ์ตูนดิสนีย์พิกซาร์ (Disney Pixar) องค์กรผลิตแอนิเมชันชื่อดังในระดับโลก และถือเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อรับรู้ของเยาวชนมากที่สุดในยุคสมัยนี้ ได้มีการผลิตแอนิเมชันที่มีเนื้อหาส่งเสริมอิสรภาพของผู้หญิงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและครอบคลุมไปถึงผู้หญิงทั่วโลก ทำให้แอนิเมชันของดิสนีย์พิกซาร์ (Disney Pixar) มีความน่าสนใจในการศึกษาแง่มุมของพฤติกรรมของตัวละครหญิงที่สะท้อนสถานะทางสังคมและความคาดหวังทางสังคม โดยเรื่องสามารถเห็นได้ชัดเจนคือ แอนิเมชันเรื่อง Brave ที่มีการนำเสนอตัวละครหญิงโดยไม่อยู่บนเส้นเรื่องของความแบบหนุ่มสาว แต่เป็นไปในลักษณะการค้นหาค้นหาตัวเอง การไขว่คว้าอิสรภาพ รวมถึงการการตั้งคำถามต่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีต่อผู้หญิง โดยศึกษาควบคู่ไปกับ เรื่องแก้วหน้าม้า ซึ่งเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะของไทย ที่ถูกนำมาดัดแปลงเป็นรูปแบบแอนิเมชัน และมีตัวละครหญิงเป็นตัวละครเอกและเป็นผู้ดำเนินเรื่องโดยอยู่ภายใต้บริบทสังคมไทย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการ์ตูนดิสนีย์พิกซาร์ (Disney Pixar) และนิทานพื้นบ้าน เรื่อง แก้วหน้าม้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้หญิงของตัวละครในการ์ตูนของดิสนีย์พิกซาร์และนิทานพื้นบ้านไทย ดังกล่าวว่าพฤติกรรมของตัวละครที่มีแตกต่างกันในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม โดยเลือกศึกษาผ่านพฤติกรรมผู้หญิงในการ์ตูนดิสนีย์พิกซาร์ (Disney Pixar) เรื่อง Brave และนิทานพื้นบ้านไทย เรื่อง แก้วหน้าม้า ว่ามีภาพสะท้อนอย่างไร สามารถบ่งบอกสถานะของผู้หญิงในบริบทสังคมนั้น ๆ ได้อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยนี้จะเป็แนวทางในการศึกษาวรรณกรรมเชิงเปรียบเทียบ และทำให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพฤติกรรมผู้หญิงในสังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้หญิงของตัวละครในการ์ตูนของดิสนีย์พิกซาร์และนิทานพื้นบ้านไทย จากเรื่อง Brave และ แก้วหน้าม้า

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัยโดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความวิจัย ทฤษฎีการเล่าเรื่อง ทฤษฎีภาพสะท้อนที่สอดคล้องกับตัวบทที่เลือกดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเลือกศึกษาคลิปวิดีโอการ์ตูน Disney Pixar เรื่อง Brave (2012) จากแอปพลิเคชัน Disney+ Hotstar และเลือกศึกษานิทานพื้นบ้าน เรื่องแก้วหน้าม้า (2017) จากเว็บไซต์ช่อง Broadcast Thai Television Channel ของบริษัท บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด โดยวิเคราะห์ภาพสะท้อนของตัวละครเอกหญิงด้วยกลวิธี

การเล่าเรื่อง เพื่อให้เห็นถึงภาพสะท้อนของตัวละครหญิงที่ถูกสร้างขึ้นในสื่อของสังคมร่วมสมัย ที่ตัวละครหลักทั้งสองเรื่องแตกต่างไปจากขนบเดิมของตัวละครหญิง ผ่านพฤติกรรมของตัวละครภายใต้บริบทสังคมชายเป็นใหญ่

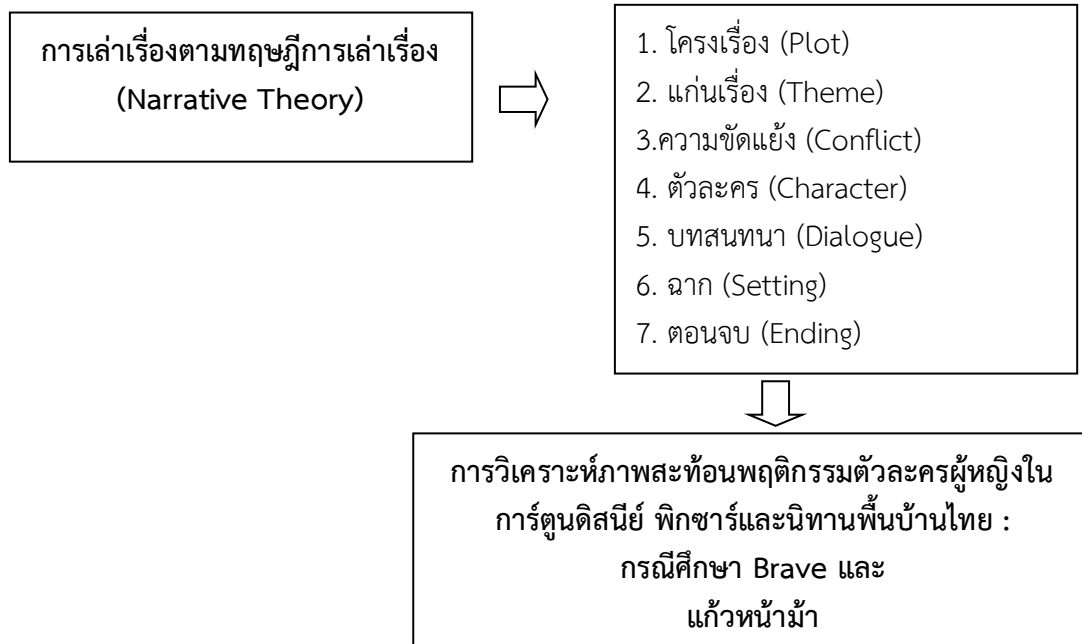
2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการถอดบทสนทนาของตัวละครเป็นวัจนภาษา และวิเคราะห์จากวงสนทนาและสถานการณ์การใช้ภาษาของตัวละครผู้หญิงขณะมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนพฤติกรรมตัวละครผู้หญิงที่พบในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง

3. ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และยกตัวอย่างประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนความเป็นผู้หญิงในสังคมร่วมสมัย และการวิพากษ์แนวคิดชายเป็นใหญ่

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยใช้กลวิธี โครงสร้างการเล่าเรื่องตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) โดยวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ร่วมกับพฤติกรรมของตัวละครเอกหญิง เพื่อให้เห็นถึงการประกอบสร้างตัวละครหญิง และนำเสนอวาทกรรมความเป็นผู้หญิงยุคใหม่ผ่านสื่อสมัยใหม่

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีของการเล่าเรื่องตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารหนังสือ บทความวิจัย ทฤษฎีการเล่าเรื่อง ทฤษฎีภาพสะท้อนที่สอดคล้องกับตัวบทที่เลือกดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเลือกศึกษาคลิป์วีดีทัศน์การ์ตูน Disney Pixar เรื่อง Brave (2012) จากแอปพลิเคชัน Disney+ Hotstar ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่รวบรวมภาพยนตร์การ์ตูนจากเอเชียทั้งหมด และเลือกศึกษานิทานพื้นบ้าน เรื่อง แก้วหน้าม้า (2017) จากเว็บไซต์ช่อง Broadcast Thai Television Channel ของบริษัท บรอดคาซท์ ไทย เทเลวิชั่น จำกัด

ที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) มีทั้งหมด 34 วิดีทัศน์ ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตงานทางด้านรายการโทรทัศน์ละคร สารคดี สपोर्टโฆษณา ซึ่งเน้นการผลิตงานที่มีคุณภาพต่อสังคม

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการถอดบทสนทนาของตัวละครเป็นวัจนภาษา และวิเคราะห์จากวงสนทนาและสถานการณ์การใช้ภาษาของตัวละครผู้หญิงขณะมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนพฤติกรรมตัวละครผู้หญิงที่พบในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง

3. ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และยกตัวอย่างประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นภาพสะท้อนพฤติกรรมผู้หญิงที่มาจากการวิเคราะห์จากวัจนภาษาจากคลิปวิดีโอการ์ตูน Disney Pixar เรื่อง Brave (2012) และเรื่องแก้วหน้าม้า (2017) แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. พฤติกรรมผู้หญิงที่ห้าวหาญเหมือนชายชาติรี

ความเป็นหญิงที่มีความแข็งแกร่ง ห้าวหาญ มีความกล้าหาญ มีความรู้รอบด้าน และรักความเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในกฎระเบียบ หรืออุดมคติที่สังคมกำหนดไว้

1.1 ตัวละครแก้วหน้าม้า

แก้วหน้าม้าเป็นตัวละครในนิทานพื้นบ้านเรื่องแก้วหน้าม้า เป็นบุตรสาวของตายายที่อาศัยอยู่ในเมืองมิลลา นางเป็นผู้หญิงที่มีหน้าตาเหมือนม้า แต่มีสติปัญญาที่เฉียบแหลมและมีความกล้าหาญ แก้วหน้าม้ามีนิสัยร่าเริง จิตใจดี เป็นที่รักของทุกคน ยกเว้นพระปิ่นทอง และท้าวภูวเดชผู้ครองเมืองมิลลา

1.1.1 มีอาวุธประจำกายคือ พริ้ว ซึ่งพริ้วสามารถสนทนาได้ และตัดยอดเขาพระสุเมรุให้นางแก้วหน้าม้า ซึ่งพริ้วสามารถสนทนาได้ และตัดยอดเขาพระสุเมรุให้นางแก้วหน้าม้า โดยการเสนอตนว่าสามารถตัดหรือชะยอดเขาพระสุเมรุ ให้แก้วหน้าม้าได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“นี่แน่ะ! ข้าทำได้หลายอย่าง แชะก็ได้ สับก็ได้ แชะให้ขาดเลย แชะ ๆ ๆ”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปวิดีโอที่ 10 นาทีที่ 0.58-1.03)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าตัวละครแก้วหน้าม้านั้นมีอาวุธประจำกายคือ “พริ้ว” ซึ่งอาวุธดังกล่าวนี้สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น การแชะ และการสับ ดังว่า “แชะได้” “สับได้” และ “แชะให้ขาดเลย” จากข้อความเป็นการเสนอตัวเพื่อให้แก้วหน้าม้าได้รู้ว่าตนช่วยตัดเขาพระสุเมรุได้ เพราะแก้วหน้าม้ากำลังกังวล ว่าตนจะตัดเขาพระสุเมรุอย่างไร

1.1.2 มียานพาหนะคือ งูเพศชายที่สามารถแปลงร่างเป็นเรือเหาะได้ “งู” ที่สามารถแปลงร่างเป็นเรือเหาะได้ โดยการเสนอตนว่าสามารถพานางแก้วหน้าม้าไปถึงเขาพระสุเมรุได้โดยแก้วหน้าม้านั้น ไม่ต้องเดินและพาแก้วหน้าม้าเหาะไปอย่างรวดเร็ว แต่หนทางไปเขาพระสุเมรุที่นั่นระยะนั้นแสนไกล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

แก้วหน้าม้า “นี่ผ่านมา 2 วันแล้วนะ ทำไมไปไม่ถึงไหนเลย รีบหน่อยสิ เดี๋ยวไปไม่ทันหรอก”

งู “นี่ละรีบสุด ๆ แล้ว เครื่องงูเทคทวินแคมสิบเจ็ดวาล์วเลยละเนี่ย”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปวิดีโอที่ 10 นาทีที่ 0.36-0.45)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าแก้วหน้าม้ามีของวิเศษอีกหนึ่งอย่างนั่นก็คือ “งู” เพศชายที่สามารถแปลงกายเป็นเรือเหาะได้ เพื่อที่จะเดินทางไปยังเขาพระสุเมรุได้ทันเวลาตามที่ท้าวภูตลกำหนดให้ภายใน 7 วัน แต่แก้วหน้าม้าได้ใช้เวลาไปแล้วทั้งหมด 5 วัน ซึ่งจากข้อความแก้วหน้าม้าขึ้นไปยังอยู่บนเรือเหาะแล้ว ดังข้อความที่ว่า “นี่ผ่านมา 2 วันแล้วนะ” เป็นคำถามของแก้วหน้าม้าที่ถามงูที่กำลังเหาะอยู่บนอากาศ จะเห็นได้ว่างูจะเป็นตัวช่วยที่สามารถทำให้แก้วหน้าม้าทำภารกิจสำเร็จได้

1.1.3 นางแก้วหน้าม้ามีความคิดที่จะไปช่วยพระปิ่นทอง ที่ถูกจับตัวไปที่เมืองยักษ์จากเหตุการณ์เรือล่ม นางแก้วหน้าม้ามีความคิดที่จะไปช่วยพระปิ่นทอง ที่ถูกจับตัวไปที่เมืองยักษ์จากเหตุการณ์เรือแตกการเดินทางไปดูการค้าขายตามคำสั่งของท้าวภูตลผู้เป็นพ่อ ภายในวันนั้นได้เกิดพายุลูกเห็บอย่างรุนแรงทำให้เรือของพระปิ่นทองนั้นไม่อาจต้านทานกระแสน้ำได้ จึงทำให้เรือแตก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

“เสด็จพี่ ข้าจะไปช่วยเสด็จพี่”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปปริทัศน์ที่ 19 นาทีที่ 3.54-3.56)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าแก้วหน้าม้าต้องการที่จะไปช่วยพระปิ่นทอง จากที่ทราบว่าพระปิ่นทองตกอยู่ในอันตราย โดยตัวละครแก้วหน้าม้าไม่ได้คำนึงถึงว่าตนนั้นเป็นผู้หญิง และแสดงให้เห็นได้ว่าตัวละครไม่ต้องรอหรือร้องขอให้ผู้อื่นมาช่วยเหลือ และเป็นไปตามหลักนิทานมหัศจรรย์ที่ตัวละครจะต้องแสดงความกล้าหาญออกมา ซึ่งแตกต่างจากตัวละครผู้หญิงเรื่องอื่น ๆ ที่จะต้องรอให้เจ้าชายหรือตัวละครอื่นเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแก้วหน้าม้ามีความห้าวหาญดังเช่นผู้ชาย

1.2 ตัวละครเมอริต้า

เมอริต้า (ตัวแทนผู้หญิงที่ต่อต้านต่อการประพฤติปฏิบัติของผู้หญิงที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง และตัวแทนของการต่อต้านชนบททำเนียบแบบเดิมที่ถูกตีกรอบและจำกัดไว้) เป็นเจ้าหญิงองค์โตในกษัตริย์เฟอร์กัสและราซีนีเอลินอร์ ซึ่งเป็นเจ้าหญิงที่ถูกคาดหวังให้มีความเป็นกุลสตรี มีความรับผิดชอบและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมโดยมีมารดาราซีนีเอลินอร์เป็นผู้กำหนดกรอบ และเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา แต่เจ้าหญิงเมอริต้าผู้มีตัวตนที่มีความคล่องแคล่ว กล้าหาญ แข็งแกร่ง และรักความเป็นอิสระเป็นอย่างมาก รวมถึงต้องการเป็นผู้ควบคุมชะตาชีวิตของตนเองโดยปราศจากข้อกำหนดต่าง ๆ

1.2.1 อวรุประจำกายคือ ธนู ในช่วงเริ่มต้นของเรื่อง กษัตริย์เฟอร์กัสและราซีนีเอลินอร์ได้พาเมอริต้าไปท่องเที่ยวในป่า เฟอร์กัสได้วางธนูไว้บริเวณโต๊ะไม้หน้าที่พักในป่า และเมอริต้าต้องการที่จะยิงธนูได้เหมือนพ่อของเธอและได้ขอจับธนูจากกษัตริย์เฟอร์กัส ซึ่งธนูเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชายที่แฝงอยู่ในโครงเรื่องของ Brave และธนูก็ได้มาเป็นอวรุที่เมอริต้าถือใช้ประจำ ซึ่งสามารถตีความได้ว่า เป็นนัยยะที่ตัวเมอริต้า ไม่ได้มีความต้องการที่จะสวมบทบาทความเป็นผู้หญิงที่ตรงตามขนบธรรมเนียมดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

“ลูกขอยิงธนูนะ นะเพคะ เพคะ เพคะ ได้ไหม”

(Brave, 2012 นาทีที่ 01.52-01.58)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมอริต้ามีความต้องการที่จะจับธนูตั้งแต่เด็ก ซึ่งต่างจากเจ้าหญิงในเรื่องอื่นๆที่รักความสวยงามและไม่ได้มีความต้องการที่จะจับ หรือเล่นกับธนูดังเช่นเจ้าหญิงเมอริต้า ซึ่งนี่เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เห็นว่าเจ้าหญิงเมอริต้า มีความห้าวหาญ มีความกล้า และรักการเป็นอิสระตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเป็นเจ้าหญิงอย่างเต็มตัว และเอลินอร์ตัวแทนผู้หญิงยุคเก่าที่มีความหัวโบราณ และเป็นผู้ที่อยู่บนขนบธรรมเนียมของความเป็น

หญิงที่ถูกต้องตามอุดมคติของสังคม และไม่ต้องการให้เมอริต้ามีความห้าวหาญดังชายชาติตรี และไม่ต้องการให้เมอริต้าทำผิดไปจากจารีต ประเพณีจึงห้ามไม่ให้เมอริต้าจับธนูที่เพอร์ก็สวางไว้ เมอริต้าจึงขอร้องดังข้อความข้างต้น

1.2.2 เมอริต้าไม่มีความต้องการที่จะแต่งงานตามคำสั่งของราชินีเอลินอร์ผู้เป็นแม่และใช้วาจาห้าวหาญไม่เกรงกลัวแม้กระทั่งสงคราม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

“ก็ยกเลิกการหาคู่สิ เป็นโสดจะตายเหอ แม่เป็นราชินีบอกพวกนั้นได้อยู่แล้ว เจ้าหญิงยังไม่พร้อมที่จะแต่งงานที่จริงเจ้าหญิงไม่มีวันพร้อมที่จะแต่งงานพอใจไหมละ เราพร้อมที่จะฟังคำประกาศสงครามจากพวกท่าน”

(Brave, 2012 นาทีที่ 15.08-15.24)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมอริต้าไม่ต้องการที่จะแต่งงาน เมอริต้ารักความเป็นอิสระและไม่ต้องการเป็นช้างเท้าหลัง ไม่ต้องการที่จะอยู่ในกรอบของความเป็นกุลสตรี จึงมีวิธีการแสดงออกที่ค่อนข้างชัดเจนว่าไม่ต้องการมีคู่หมั้น และไม่กลัวที่จะเกิดสงครามระหว่างชนเผ่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ ความแข็งแกร่ง และรักความเป็นอิสระตั้งแต่เป็นเด็กมาจนถึงปัจจุบันที่เป็นเจ้าหญิงอย่างเต็มตัว และเห็นได้ชัดจากการแสดงออกด้วยคำพูดดังตัวอย่างที่กล่าวไว้ข้างต้น และเห็นได้ว่าเมอริต้าไม่ต้องการที่จะแต่งงาน จากข้อความ “ข้าขอสัญญาเลย แอ่งกัส งานแต่งงานไม่มีวันเกิดขึ้นแน่” และพยายาม ที่ต่อต้านเท่าที่จะสามารถทำได้ แต่ด้วยข้อกำหนดต่าง ๆ ที่มารดากำหนดไว้ จึงทำได้เพียงมาระบายความในใจให้กับม้าคู่ใจของเธอ แต่จากข้อความ “ถ้าข้ามีสิทธิ์ค้านบ้าง” แสดงให้เห็นว่าถึงแม้เมอริต้าจะมีความกล้าหาญในการใช้ชีวิต แต่เมอริต้าก็ไม่สามารถคัดค้านความต้องการของผู้เป็นมารดาได้

1.3 ตัวละครเอลินอร์

ราชินีเอลินอร์ (ตัวแทนของผู้หญิงที่มีความประพฤติที่อยู่ในกรอบและระเบียบสังคม ตรงกับผู้หญิงที่เป็นไปตามอุดมคติของยุคเก่าซึ่งมีความตรงกันข้ามกับพฤติกรรมของเจ้าหญิงเมอริต้าที่มีความสุดโต่งในเรื่องของการต่อสู้เพื่อการได้เป็นตัวเองและได้รับอิสระ) ผู้เป็นราชินีในกษัตริย์เพอร์ก็ส ราชินีเอลินอร์เป็นราชินีที่วางตัวในตำแหน่งราชินีได้อย่างสวยงาม มีทัศนคติและความฉลาด รอบคอบและสามารถเป็นผู้นำได้ในขณะเดียวกันแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชน รวมถึงเป็นคนชอบจัดแจงและตั้งข้อกำหนดให้กับครอบครัวและแบบอย่างที่ดีให้แก่เจ้าหญิงเมอริต้า และเป็นผู้ซึ่งมีความคาดหวังให้เจ้าหญิงเมอริต้าประพฤติอยู่ในกรอบความเป็นเจ้าหญิงที่ดีดังเช่นราชินี

1.3.1 ราชินีเอลินอร์แม่ของเจ้าหญิงเมอริต้ามีความเป็นเจ้าหญิงที่อยู่ในภาวะเปียบของการเป็นเจ้าหญิง

ในอุดมคติของสังคม และเป็นบุคคลที่คอยจัดการทุกคนในบ้านทั้งกิริยาท่าทาง วาจา แต่ก่อนที่ราชินีเอลินอร์จะเป็นไปตามความต้องการของกรอบสังคม ราชินีเอลินอร์ก็ต้องถูกบังคับหาคู่ และได้รับการเรียนการสอนระเบียบกฎเกณฑ์การเป็นเจ้าหญิงเช่นเดียวกันกับเมอริต้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

“แม่เข้าใจ เรื่องนี้เหมือนไม่เป็นธรรมกับลูก แม่เองก็เคยไม่พอใจที่โดนจับคู่เหมือนกัน แต่เราจะละทิ้งหน้าที่ไม่ได้”

(Brave, 2012 นาทีที่ 15.25-15.34)

2. พฤติกรรมผู้หญิงที่ไม่ตรงตามอุดมคติของสังคม

อุดมคติของสังคมที่คาดหวังให้ผู้หญิงนั้นมีความอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน ทำงานบ้าน มีฝีมือในการทำอาหาร เชื้อฟิงบิดา มารดา และผู้หญิงจะต้องเป็นช้างเท้าหลัง ต้องอยู่ในภาวะเปียบของสังคมที่ตั้งไว้ ผู้หญิงที่ดีในอุดมคติ ซึ่งผู้หญิงในอุดมคติของสังคมไทยจะต้องเป็นกุลสตรี เคารพเชื่อฟังบุพการี ต้องเป็นผู้ตามและมีความ

รับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ และผู้หญิงที่สังคมคาดหวัง ผู้หญิงจะต้องมีความอ่อนโยน อ่อนแอ เรียบร้อย ซื่อสัตย์ (พินดา หันสวัสดิ์, 2544) หากผู้หญิงที่ไม่ปฏิบัติตามอุดมคติ ก็จะถูกมองว่า แปลกไปจากความเป็นผู้หญิงที่สังคมต้องการ หรือผู้หญิงไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้หญิงควรเป็นหรือออกนอกกลุ่มนอกทาง สังคมอาจตัดสินว่าผู้หญิงคนนั้นเป็นผู้หญิงไม่ดี (อวิรุทธ์ ศิริโสภณา, 2560)

2.1 พฤติกรรมของแก้วหน้าม้าที่ตรงข้ามกับกุลสตรี

แก้วหน้าม้ามีพฤติกรรมที่กระโดดกระเดก เหมือนม้าดีดกะโหลก ซึ่งคล้ายนิสัยของม้าที่เวลาพยศและกำลังวิ่ง แก้วหน้าม้ามีนิสัยเหมือนม้า มีคำพูดติดปากที่คล้ายเสียงร้องของม้า น้ำเสียงในการพูดเป็นน้ำเสียงแข็ง พูดเสียงดัง ขอบว้างและวิ่งเร็ว ชอบกระโดดโผล่เต็น ทำท่าทางเหมือนม้าไม่มีความเรียบร้อย และไม่อ่อนแอ

2.1.1 แก้วหน้าม้ามีลักษณะพฤติกรรมที่ระริกระรี้กระโดดกระเดก เหมือนม้าดีดกะโหลก และชอบผู้ชายก่อน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้หญิงส่วนใหญ่ในหมู่บ้านไม่ทำกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

“ฮือฮือฮือ แหม แม็กี่ซมกันซิ่ง ๆ หน้าเลยนะเนี่ย”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปวิดีโอที่ 1 นาทีที่ 4.05-4.09)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ตัวละครแก้วหน้าม้ามีนิสัยดี ร่าเริง เพราะถูกผู้เป็นพ่อแม่เลี้ยงมาด้วยความรัก แต่ติดตรงที่พฤติกรรมของตัวละครที่ไม่ตรงตามอุดมคติของสังคม ซึ่งเป็นลักษณะพฤติกรรมที่สังคมมองว่าผู้หญิงไม่ควรจะมีพฤติกรรมเช่นนี้ ต่อให้จิตใจดีก็ยังคงถูกมองว่าไม่ดีเพราะพฤติกรรมที่ไม่เรียบร้อย และจะถูกมองว่าทำตัวไม่สมกับเป็นผู้หญิง สะท้อนให้เห็นว่า สังคมต้องการให้ผู้หญิงเรียบร้อย แต่แก้วหน้าม้าไม่มีความเรียบร้อยตามอุดมคติที่สังคมต้องการ

2.1.2 แก้วหน้าม้าชอบพระปิ่นทองก่อน

เป็นเหตุการณ์ที่พระปิ่นทองทำว้าวตกลงตรงหน้าของแก้วหน้าม้าในวันที่พระปิ่นทองแอบขโมยว้าวของ ท้าวภูวดลที่เป็นพ่อมาเล่นนอกพระราชวัง ซึ่งแก้วหน้าม้าได้เล่นสนุกสนานแสดงสีหน้าว่าตนนั้นกำลังสนใจพระปิ่นทอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

“โอ๊ะโอโอ้ย! ปิง ๆ ๆ นั่นใครนะ ว้าว! หล่อจัง โอ๊ะ! เดินมาหาเราแล้ว ฮือฮือ ฮือ ๆ ๆ ๆ”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปวิดีโอที่ 2 นาทีที่ 4.17-4.26)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า ตัวละครแก้วหน้าม้าให้ความสนใจกับตัวละครผู้ชายนั่นก็คือพระปิ่นทอง เป็นอย่างมาก โดยการแสดงออกด้านพฤติกรรมที่เล่นสนุกสนานแสดงสีหน้าว่าชอบหรือรักผู้ชายก่อนและคำพูดของตัวละครดังข้อความ “นั่นใครนะ ว้าว! หล่อจัง” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้หญิงไม่ควรพูดหรือมีพฤติกรรม ดังเช่นตัวละครซึ่งไม่ใช่พฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครนั้นมีลักษณะนิสัยที่ตรงข้ามกับอุดมคติของสังคม คือผู้หญิงจะต้องไม่พูดเสียงดัง และไม่แสดงออกว่าชอบผู้ชายก่อน

มณีนรีตนาภาพสะท้อนผู้หญิงตามชนบ

มณีนรีตนาคือหน้าตาที่แท้จริงของแก้วหน้าม้า ซึ่งเป็นอีกบทบาทหนึ่งของแก้วหน้าม้า โดยแก้วหน้าม้าได้ถอดหน้ากากมาจากการพบเจอกับพระฤๅษีที่ช่วยให้แก้วหน้าม้าได้ทราบถึงหน้าที่ที่แท้จริง เป็นภาพสะท้อนของผู้หญิงที่ปฏิบัติตามกรอบของสังคมดังผู้หญิงในอุดมคติของสังคม คือการรักษานวลสงวนตัว ไม่พูดจาโจ่งฉาง สุภาพ เรียบร้อย อ่อนแอ และพฤติกรรมของตัวละครมณีนรีตนาได้รับการยอมรับมากกว่าแก้วหน้าม้า โดยสังเกตจากพฤติกรรมของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

มนิรัตน์ “หม่อมฉันเป็นเพียงหญิงสาวชาวบ้านคนหนึ่ง ไม่เป็นการอาจเอื้อมหรือเพคะ
ที่มาอยู่เคียงข้างกับเจ้าชายผู้สง่างามอย่างพระองค์”

พระปิ่นทอง “ไม่หรอกจ้ะ ข้าไม่เคยถือตัวหรือกว่าข้าเป็นเจ้าชายมาจากไหนอะนะ ข้าเพียงแค่อยาก
อยู่ใกล้สาวสวยอย่างเจ้าก็เท่านั้น”

มนิรัตน์ “อีย! ตรัสแบบนี้ไม่เป็นการเร็วไปหรือเพคะ เราเพิ่งจะพบกัน 3 วันเองนะเพคะ”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปวิดีโอที่ 14 นาทีที่ 3.37-3.56)

จากตัวอย่างข้างต้น แก้วหน้าม้าที่ใช้ใบหน้านิมนิรัตน์มีความเป็นผู้หญิงในอุดมคติของสังคม มีความระมัดระวัง
ในการพูดและปฏิบัติตน ดังว่า “หม่อมฉันเป็นเพียงหญิงสาวชาวบ้านคนหนึ่ง ไม่เป็นการอาจเอื้อมหรือเพคะ”
มีความอ่อนโยน อ่อนน้อม ไม่ปล่อยตัวปล่อยใจง่าย ๆ ดังว่า “อีย! ตรัสแบบนี้ไม่เป็นการเร็วไปหรือเพคะ
เราเพิ่งจะพบกัน 3 วันเองนะเพคะ” จะเห็นตัวละครมิเชิงในการพูดคุย และหลีกเลี่ยงจากผู้ชายที่พึงพบเจอ ซึ่งแตกต่าง
จากแก้วหน้าม้าที่แสดงออกว่าชอบพระปิ่นทองตั้งแต่แรกเห็น สะท้อนให้เห็นว่าตัวละครเป็นไปตามอุดมคติของ
สังคมที่คาดหวังให้ผู้หญิงเป็นแบบที่สังคมต้องการคือรักนวลสงวนตัว เก็บกิริยาอาการไม่แสดงออก จนมากเกินไป

2.2 พฤติกรรมของเมอริด้าที่ตรงข้ามกับกุลสตรี

กุลสตรีคือผู้หญิงที่ต้องมีความเรียบร้อยทั้งกาย วาจา และจิตใจ ต้องเป็นผู้ที่อ่อนโยน อ่อนน้อมต่อบิดา
มารดาและบุคคลอื่น ๆ ทำอาหารเป็น และคอยเป็นช่างเท้าหลังให้แก่ผู้ชาย รวมถึงต้องอยู่ในกฎระเบียบและกรอบ
ความเป็นกุลสตรีอย่างเคร่งครัด แต่เมอริด้ามีพฤติกรรมที่มีความตรงกันข้ามกับคำว่ากุลสตรีดังที่กล่าวมา
ซึ่งเมอริด้ามีความกล้าหาญ แข็งแกร่ง และต้องการความเป็นอิสระจากการเป็นเจ้าหญิง ที่เจ้าหญิงเอลินอร์ผู้เป็น
มารดาวางกฎระเบียบไว้

2.2.1 เมอริด้าถูกควบคุมความเป็นอิสระของตนเอง เธอต้องการที่จะใช้ชีวิตโดยปราศจาก
การเป็นเจ้าหญิง ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ได้คิดได้ทำในสิ่งที่นอกเหนือจากขนบทำเนียมเก่า ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10

“ไม่! การเรียนรู้ความเป็นเจ้าหญิง คือสิ่งที่แม่อยากเตรียมมาให้ข้าตั้งแต่เกิด ข้าจะไม่ยอม
แต่งงาน แม่บังคับไม่ได้”

(Brave, 2012 นาทีที่ 12.37-12.43)

เจ้าหญิงเมอริด้าผู้มีความแข็งแกร่ง กล้าหาญ รักความอิสระและต่อต้านการมีครอบครัว
และการมีบทบาทของความเป็นแม่ แต่ด้วยตำแหน่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด จึงไม่สามารถแสดงตัวตนได้แบบ
ที่ต้องการ ทำได้เพียงปฏิบัติตามกรอบของสังคมที่มีความคาดหวัง เพียบพร้อมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่
ประชาชน จึงทำให้เมอริด้าได้แต่คิดว่าเขาไม่ยอมเป็นเจ้าหญิงในสักวันหนึ่งเขาไม่ต้องการรับการขัดเกลาของความ
เป็นหญิงในแบบฉบับของราชินีเอลินอร์ เมอริด้าจึงได้แต่คาดหวังว่าจะเป็นผู้กำหนดโชคชะตาชีวิตของตนเองใน
แบบที่ตนเองนั้นต้องการในสักวัน และไม่ต้องแบบที่ราชินีเอลินอร์คาดหวังให้เป็นเจ้าหญิงที่สมบูรณ์แบบ ดัง
ตัวอย่างที่ 10

3. พฤติกรรมผู้หญิงที่ถูกกำหนดโดยคนในสังคม

เป็นพฤติกรรมที่ผู้หญิงจะต้องปฏิบัติตามอย่างเช่น ผู้หญิงต้องเรียบร้อย อ่อนแอ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ และ
เชื่อฟัง คำสั่งสอนของพ่อและแม่ โดยเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดขึ้นและคาดหวังให้ผู้หญิงเป็น ผู้หญิงถูกอำนาจ

ทางสังคมที่มีผู้นำคือ บิดา มารดา หรือแม้กระทั่งผู้ชายครอบงำความสัมพันธ์เหล่านี้ เรียกว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจของคนต่างวัย (อภิวันทน อดุลยพิเชษฐ์, 2559)

3.1 ตัวละครแก้วหน้าม้าต้องปฏิบัติตามคำสอนของผู้อาวุโส

ตัวละครแก้วหน้าม้าต้องปฏิบัติตามคำสอนของผู้อาวุโส อย่างเช่น แก้วหน้าม้ารักแม่มาก แก้วหน้าม้าเชื่อฟังคำสอนของผู้เป็นแม่ปฏิบัติตามคำสอนของแม่ และแก้วหน้าม้าเชื่อฟังคำสั่งสอนของพระฤๅษีและปฏิบัติตามคำสอนของพระฤๅษี ทุกประการ โดยไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ

3.1.1 แก้วหน้าม้าเชื่อฟังคำสอนของแม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 11

“ความมั่งคั่งมันอยู่ที่ข้างในมากกว่า ถ้าลูกของแม่มีจิตใจที่งดงามใคร ๆ ก็จะไม่หลอกลวงลูกของแม่นะจ๊ะ”

(แก้วหน้าม้า, 2017 คลิปวิดีโอตอนที่ 1 นาทีที่ 3.55-4.00)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม่ของแก้วหน้าม้าไม่ต้องการให้ลูกของตนนั้นเอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับใคร จึงสอนแก้วหน้าม้าด้วยความใจเย็น ไม่มีการบังคับใด ๆ ด้วยที่แก้วหน้าม้าเป็นเพียงลูกชาวบ้านธรรมดา จึงไม่มีกฎเกณฑ์มาบังคับว่าผู้หญิงต้องปฏิบัติตัวอย่างไร จึงเป็นสาเหตุให้แก้วหน้าม้าไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกรอบของผู้หญิง แต่เป็นคนอื่นซึ่งไม่ใช่ครอบครัวที่คอยพูดให้แก้วหน้าม้ารู้สึกตัวว่าการกระทำตัวแบบกระโดดกระเดกนั้น ผู้หญิงไม่ควรทำ

3.2 ตัวละครเมอริต้าต้องปฏิบัติตามคำสอนของแม่

ลูก มีบทบาทและหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา มารดาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะกับเมอริต้าที่เป็นเจ้าหญิง เป็นผู้ที่มีการบ่มเพาะให้เป็นคนคอยวางกรอบให้อย่างชัดเจน เพราะว่าเมอริตานั้นเป็นลูกของกษัตริย์กับราชินีผู้ยิ่งใหญ่ ที่แม้กระทั่งเจ้าชายต่างเมืองก็ต้องส่งเจ้าชายจากเมืองของตนเข้าคัดเลือกการเป็นคู่หมั้นกับเจ้าหญิงเมอริต้า ดังนั้น ราชินีเอลินอร์จึงมีความต้องการให้เจ้าหญิงเมอริต้าเป็นไปตามวิถีและกรอบของความ เป็นกุลสตรี จึงได้มีการสั่งสอนเจ้าหญิงเมอริต้า ดังข้อความต่อไปนี้

3.2.1 เมอริต้าเป็นเจ้าหญิงที่ต้องอยู่ในกรอบความเป็นเจ้าหญิง โดยผู้เป็นแม่หรือเจ้าหญิง เอลินอร์คอยกำหนดกฎเกณฑ์ความเป็นเจ้าหญิงให้แก่เจ้าหญิงเมอริต้า เพื่อให้เมอริต้าเป็นแบบอย่างที่ดี มีหน้าที่และสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ ตลอดจนการได้รับความคาดหวังจากสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 12

“เจ้าหญิงต้องรู้ทุกเรื่องในอาณาจักร อย่าว่าดรูปเหลวไหล คอร์ดซินะลูกจ๋า เจ้าหญิงต้องไม่หัวเราะปากกว้างอย่างกินเป็นยักษ์ ตื่นแต่ไก่โห่ มีเมตตากฎา อดทน ระมัดระวัง สะอาด และที่สำคัญที่สุดเลยคือ เจ้าหญิงต้องพยายามทำตัวให้สมบูรณ์แบบที่สุด”

(Brave, 2012 นาทีที่ 06.12-06.48)

ราชินีเอลินอร์ผู้มีความสมบูรณ์แบบและต้องการให้เมอริตานั้นเป็นไปตามตามกรอบการเป็นเจ้าหญิงที่ดีจึงได้อบรมสั่งสอนเจ้าหญิงเมอริต้าให้มีบทบาทความแม่ มีความรับผิดชอบ เปรียบพร้อมไปด้วยกิริยามารยาท ซึ่งเอลินอร์เป็นมารดาที่เป็นผู้กำหนดพฤติกรรมและรวมถึงเป็นผู้ตัดสินให้กับลูกดังข้อความข้างต้น เพื่อให้การเป็นเจ้าหญิง ของเมอริตานั้นมีความสมบูรณ์แบบดังเช่น ราชินีเอลินอร์

อภิปรายผลการวิจัย

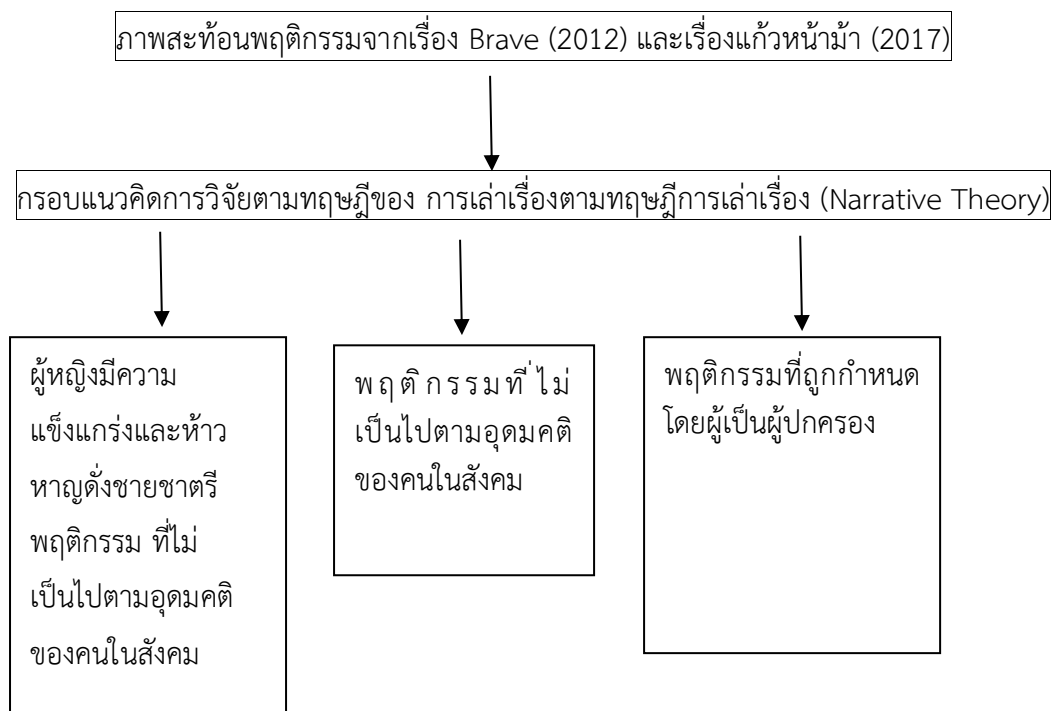
จากการศึกษาภาพยนตร์แอนิเมชันตัวละครหญิงจากการ์ตูน Disney Pixar เรื่อง Brave และ นิทานพื้นบ้านเรื่อง แก้วหน้าม้า ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ผลจากการวิจัย พบว่า ตัวละครแก้วหน้าม้าและเมอริต้า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้ 1.พฤติกรรมผู้หญิงที่ห้าวหาญเหมือนชายชาติวีร 2.พฤติกรรมผู้หญิง

ที่ไม่ตรงตามอุดมคติของสังคม 3.พฤติกรรมผู้หญิงที่ถูกกำหนดโดยคนในสังคม ทั้งนี้เป็นเพราะ ตัวละครต้องการหลุดออกจากกรอบของการเป็นผู้หญิง เช่น เจ้าหญิงเมอร์ธา จากเรื่อง Brave มีเป็นอิสระ มีความสุดโต่งและมีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดในสิ่งที่ตัวเองต้องการ และทำพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับขนบธรรมเนียมเดิมที่สังคมคนรุ่นเก่ากำหนด ในขณะที่แก้วหน้าม้ายังเป็นผู้หญิงที่ถูกกดทับอยู่ในกรอบแนวคิดแบบยุคเดิม เพราะแก้วหน้าม้าจะเป็นตัวของตัวเองได้ จะต้องเป็นนางมณีนีรนา คนที่ได้รับการยอมรับให้อยู่ในกรอบอุดมคติของสังคมนั้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นสภาพสังคมที่แตกต่างกันของตะวันตกกับเอเชียที่ถ่ายทอดผ่านสื่อสมัยใหม่ ที่เป็นเหมือนเครื่องมือสะท้อนทัศนคติที่ฝังลึกอยู่ในบริบทของสังคมนั้น ๆ

ในการนำเสนอตัวละครหญิงของทั้งเรื่องแก้วหน้าม้า และ Brave ทั้งสองเรื่องถูกนำเสนอผ่านสื่อรูปแบบแอนิเมชัน มีการเล่าเรื่องโดยยกตัวละครหญิงให้เป็นตัวละครเอก บอกเล่าบทบาทของตัวละครผ่านโครงเรื่องที่มีผูกพันเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ภายในเรื่อง เพื่อให้ตัวละครเอกหญิงได้แก้ไขปัญห และแสดงให้เห็นถึงความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่ตัวละครหญิงถูกมองข้าม เช่น แก้วหน้าม้าที่มีสติปัญญาในการแก้ไขปัญห หรือเมอร์ธาที่ความกล้าหาญ และเชี่ยวชาญการยิงธนู อันเป็นคุณสมบัติที่มักผูกติดอยู่กับความเป็นชาย เช่นเดียวกับการสร้างอุปสรรคและผจญภัยที่นำเสนอผ่านการเล่าเรื่องตัวละครเอกหญิงอย่างนางมณีนีรนา มีบทบาทสำคัญในการทำภารกิจแทนตัวละครชายและมีหน้าที่ปกป้องเมืองและเจ้าชาย ในขณะที่เมอร์ธารับบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือแม่ของตนเอง และดูแลน้องชายทั้งสาม การเล่าเรื่องผ่านการผจญภัยของตัวละครหญิง สะท้อนให้เห็นการพลิกกลับข้อตรงข้ามของความเป็นชาย และความเป็นหญิงที่ถูกติดกับกรอบการเล่าเรื่องตามขนบตามแนวคิดชายเป็นใหญ่ เพื่อนำเสนอบทบาทของผู้หญิงและสิทธิสตรีที่สอดคล้องกับแนวคิดกระแสหลักของสังคมยุคปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพสะท้อนพฤติกรรมจากเรื่อง Brave และเรื่องแก้วหน้าม้า กรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีของ การเล่าเรื่องตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง (Narrative Theory) คือ ผู้หญิงมีความแข็งแกร่งและห้าวหาญดั่งชายชาติวีรบุรุษ พฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามอุดมคติของคนในสังคม ในที่นี้อธิบายได้ว่า การเป็นผู้หญิงที่มีความกล้าหาญ และสามารถปฏิบัติทัดเทียมผู้ชาย ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม และอีกหนึ่งภาพสะท้อนคือ พฤติกรรมที่ไม่เป็นไปตามอุดมคติของคนในสังคม กล่าวคือพฤติกรรมของผู้หญิง ที่เป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดในสิ่งที่ตนเองต้องการ และทำพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับขนบธรรมเนียมเดิมที่สังคมคนรุ่นเก่า เพราะยังมีความเชื่อที่ว่าเป็นผู้หญิงต้องมีความอ่อนหวาน เรียบร้อย ภาพสะท้อนสุดท้ายคือ พฤติกรรมที่ถูกกำหนด โดยผู้เป็นผู้อุปการครอง อธิบายคือ การเป็นผู้หญิงจะต้องปฏิบัติตามแบบผู้หญิง ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน ต้องดูแลภายในบ้านเรือนเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ถูกกำหนดโดยแนวคิดของคนยุคเก่า หรือผู้อุปการครอง ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

จากการศึกษาภาพสะท้อนพฤติกรรมตัวละครหญิงจากการ์ตูน Disney Pixar เรื่อง Brave และ นิทานพื้นบ้านเรื่อง แก้วหน้าม้า พบว่าเมอริต้าและแก้วหน้าม้ามีความคล้ายคลึงกันด้านนิสัยที่มีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าทำ แต่แก้วหน้าม้าจะแตกต่างจากตัวละครเมอริต้าตรงที่ก่อนที่แก้วหน้าม้าจะทำเรื่องที่กล้าหาญ กล้าคิด กล้าทำ ได้นั้นตัวละครจะต้องเป็นอีกร่างหนึ่งซึ่งก็คือมณีนีดาที่เป็นร่างผู้หญิงที่สังคมยอมรับเพราะถูกกดทับจากแนวคิดแบบเดิม และตัวละครแก้วหน้าม้าไม่ได้ถูกบังคับว่าจะต้องเรียนรู้งานบ้านงานเรือนหรือการเรียนรู้ที่จะต้องเป็นแม่ศรีเรือนดังเช่นเมอริต้าที่ต้องเรียนรู้บทบาทการเป็นเจ้าหญิงจากราชินีเอลิซาเบธนั้นแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนของผู้หญิงของทั้งสองสังคมที่เป็นไปตามสภาพสังคมที่อาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

บทความนี้เป็นการศึกษาเพียงแค่ภาพสะท้อนพฤติกรรมตัวละครหญิงจากการ์ตูน Disney Pixar เรื่อง Brave และ นิทานพื้นบ้านเรื่อง แก้วหน้าม้า ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรศึกษาภาพสะท้อนผู้หญิงที่ไม่จำเป็นต้องมีลูกและไม่จำเป็นต้องเป็นแม่ศรีเรือนตามความคิดของการ์ตูนในยุคเก่า ดังเช่นเรื่องแก้วหน้าม้า 2) ควรศึกษาภาพสะท้อนผู้หญิงที่สัมพันธ์กับคนในสังคมปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการคิดความถี่ของการปรากฏภาพสะท้อนในการ์ตูน ดิสนีย์พิกซาร์ (Disney Pixar) เรื่อง Brave และนิทานพื้นบ้านไทย เรื่องแก้วหน้าม้า กลวิธีการใช้ภาษาในการนำเสนอภาพสะท้อนของการ์ตูนดิสนีย์ พิกซาร์ (Disney Pixar) เรื่อง Brave และนิทานพื้นบ้านของไทย

เรื่องแก้วหน้าม้า หรือ ควรวิเคราะห์คำศัพท์ที่ใช้นำเสนอพฤติกรรมของตัวละครอื่น ๆ ในการ์ตูนดิสนีย์ พิกซาร์ (Disney Pixar) เรื่อง Brave ซึ่งเป็นตัวแทนวรรณกรรมฝั่งตะวันตก และนิทานพื้นบ้านไทย เรื่องแก้วหน้าม้า เพื่อใช้ภาษาเป็นเครื่องยืนยันมุมมองของคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ จีงเลิศศิริ. (2558). *วาทกรรมความเป็นหญิงกับความงามในสังคมไทย* (ศิลปนิพนธ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรารัตน์ มหามนตรี. (2557). *ภาชิต ลำนวน : ภาพสะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิง*. วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน, 5(2), 9-58.
- ณัฐปคัลภ์ อัครภูริณาคินทร์. (2563). *กลวิธีการเล่าเรื่องและการใช้ภาษาภาพยนตร์ในภาพยนตร์ที่กำลังโด่งดัง* โดย หม่อมหลวงพันธุ์เทวนพ เทวกุล. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 24(3), 207-219.
- พนิดา หันสวาสดี. (2544). *กระบวนการผลิตซ้ำภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภูริทัต ว่องพัฒน์พงศ์. (2563). *ทฤษฎีโครงสร้างการเล่าเรื่อง (Storytelling)*. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2567, จาก <https://pharmconnection.blogspot.com/2020/09/storytelling.html>
- สุพัชรินทร์ นาคคงคำ. (2564). *ภาพแทนสตรีในวรรณคดีไทยเรื่อง “ขุนช้างขุนแผน”*. *พินเนศวร์สาร*, 17(2), 43-59.
- อวิรุทธ์ ศิริโสภณา และ ประภัสสร จันทรสถิตย์พร. (2561). *การประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงที่ถ่ายทอดผ่านตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ไทยยุคสมัยที่ถูกผลิตซ้ำ ระหว่างปี พ.ศ. 2530-2560*. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการนิเทศ*, 5(1), 23-40.
- Bradshaw, A. (2565). *ฝรั่งมีความกตัญญูมั๊ย เลี้ยงพ่อแม่ในวัยชราหรือเปล่า??*. สืบค้นเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://youtu.be/gTI8JHQQGYs?si=jw-yKSAN5B8jxZoS>